

Nâng cao hiệu quả giáo dục văn hoá truyền thống địa phương cho học sinh trung học phổ thông thành phố Đà Nẵng

Phan Hữu Thịnh*, Lê Mạnh Tân**, Nguyễn Khánh Linh***

*ThS. Trường THPT Nguyễn Văn Thoại, Đà Nẵng

**GV. Trường THPT Hoàng Hoa Thám, Đà Nẵng

***ThS, Trường THPT Hoàng Hoa Thám, Đà Nẵng

Received: 4/9/2024; Accepted: 8/9/2024; Published: 18/9/2024

Abstract: In the current trend of development, students are exposed to a lot of new cultural knowledge. however, they usually have lack of opportunity to direct contact with the traditional culture of their nation and locality which can be a huge disadvantage for them, leading to the gradual fading of local traditional culture. Traditional culture today is easily influenced by excessive integration, the uncontrolled development of social media, and generational factors. These are some of the reasons that affect the education of traditional culture in schools. Therefore, innovations in the education of local traditional culture that meet the requirements of the 2018 general education program and the needs of Gen Z generation in the context of strong integration and development in the digital age are extremely necessary.

Keywords: National culture, Education, Integration and innovation

1. Đặt vấn đề

Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 bậc THPT được áp dụng từ năm học 2022 - 2023, sự thay đổi về chương trình giáo dục kéo theo các hoạt động trong nhà trường cần có sự thay đổi linh hoạt để thầy và trò nhanh chóng thích ứng và đáp ứng với những đổi mới trong giáo dục. Công tác giáo dục văn hoá (VH) truyền thống trong nhà trường đã và đang được quan tâm. Tuy nhiên, việc tổ chức các hoạt động nhằm khơi gợi và tôn vinh các giá trị văn hoá truyền thống (VHTT) chưa thường xuyên và chưa được kiểm tra, giám sát. Không ít bài giảng chỉ đơn thuần lý thuyết, chưa gắn với thực tiễn, hình thức giáo dục nghèo nàn và khô cứng. Việc tích hợp các giá trị VH trong nội dung chương trình học còn tản mạn, chưa có định hướng chung. Nội dung truyền đạt xa vời với hiểu biết của học sinh (HS). Vì vậy, cần có những biện pháp quản lý nhằm nâng cao hiệu quả công tác giáo dục VHTT ở địa phương đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở pháp lý

Di sản văn hoá (DSVH) là kết tinh trí tuệ, tình cảm, truyền thống của các thế hệ. Mặc dù phải trải qua bao biến cố của lịch sử, bị mất mát, hủy hoại bởi chiến tranh và điều kiện thiên nhiên khắc nghiệt nhưng kho tàng DSVH của thành phố Đà Nẵng vẫn vô cùng phong phú, đa dạng. Việc bảo tồn và phát huy giá trị DSVH có ý nghĩa to lớn trong việc khẳng định bản sắc VH của mảnh đất và con người Đà Nẵng hiện

đại - với tư cách là nguồn lực quan trọng đóng góp vào sự nghiệp bảo vệ, xây dựng và phát triển thành phố.

Những năm qua, DSVH ngày càng nhận được sự quan tâm đặc biệt của Đảng, Chính quyền và nhân dân thành phố. Xác định tầm quan trọng đặc biệt của DSVH trong đời sống cộng đồng, thành phố Đà Nẵng đã ban hành nhiều Chương trình hành động, kế hoạch, đề án, dự án về bảo tồn DSVH, đặc biệt là Đề án “Bảo tồn và phát huy giá trị DSVH dân tộc trên địa bàn thành phố Đà Nẵng giai đoạn 2013 - 2015 và giai đoạn 2016 - 2020”.

Trong 8 năm triển khai các Đề án này, công tác bảo tồn và phát huy giá trị DSVH trên địa bàn thành phố đã có những chuyển biến, khởi sắc, bước đầu khai thác tốt các giá trị DSVH để phục vụ du lịch, phát huy tác dụng trong việc giáo dục truyền thống, giữ gìn bản sắc VH địa phương.

Ngày 27 tháng 9 năm 2021, Ủy ban Nhân dân thành phố Đà Nẵng ban hành Quyết định số 3072/QĐ-UBND về việc ban hành đề án “bảo tồn và phát huy giá trị DSVH dân tộc trên địa bàn thành phố Đà Nẵng giai đoạn 2021 - 2025”. Trong đó, Sở Giáo dục Đào tạo thành phố chủ trì, phối hợp với Sở VH và Thể thao tổ chức tuyên truyền, giáo dục cho HS về bảo vệ và phát huy giá trị di tích; đưa việc học tập, tham quan, nghiên cứu di tích vào chương trình giáo dục ngoại khóa hàng năm của các cấp học, trường học. Tiếp tục triển khai hiệu quả chương trình “giáo dục địa phương thành phố Đà Nẵng”, phong trào thi

đưa “Xây dựng trường học thân thiện, HS tích cực”; phong trào “Sân khấu học đường. Xây dựng khung chương trình “Giáo dục DSVH tại di tích” dành cho HS các cấp.

2.2. Thực trạng về công tác giáo dục VH TT địa phương

Trong xu thế phát triển hiện nay, HS được tiếp cận nhiều kiến thức VH mới nhưng lại ít có điều kiện tìm hiểu VH TT của dân tộc và địa phương mình, dẫn đến VH TT của địa phương dần bị mai một. VH TT hiện nay rất dễ bị tác động bởi quá trình hội nhập quá mức, sự phát triển không kiểm soát của mạng xã hội và yếu tố thể hệ. Đây là một số nguyên nhân làm ảnh hưởng đến việc giáo dục VH TT trong nhà trường.

Hiện nay, công tác giáo dục VH TT trong nhà trường đã và đang được quan tâm. Tuy nhiên, việc tổ chức các hoạt động nhằm khơi gợi và tôn vinh các giá trị VH TT chưa thường xuyên và chưa được kiểm tra, giám sát. Không ít bài giảng chỉ đơn thuần lý thuyết, chưa gắn với thực tiễn, hình thức giáo dục nghèo nàn và khô cứng. Việc tích hợp các giá trị VH trong nội dung chương trình học còn tản mạn, chưa có định hướng chung. Nội dung truyền đạt xa vời với hiểu biết của HS.

Chính vì vậy, những đổi mới trong công tác giáo dục VH TT địa phương đáp ứng yêu cầu của chương trình giáo dục phổ thông 2018 và đáp ứng nhu cầu của những thế hệ HS Gen Z trong bối cảnh hội nhập và phát triển mạnh mẽ của thời đại số là hết sức cấp thiết.

2.3. Các biện pháp quản lý và kết quả đạt được

2.3.1. Quan tâm triển khai hiệu quả môn giáo dục địa phương trong nhà trường. Chú trọng bồi dưỡng nâng cao trình độ, nhận thức cho đội ngũ GV giảng dạy môn giáo dục địa phương các khối.

Phân công phù hợp cho các tổ chuyên môn phụ trách các chuyên đề giáo dục địa phương, trong đó, các chủ đề về Giá trị VH TT của thành phố Đà Nẵng do các bộ môn Ngữ Văn, Lịch sử, Địa lí, Giáo dục công dân phụ trách tổ chức hoạt động dạy. Bên cạnh trách nhiệm của Tổ trưởng chuyên môn, cần phân công 01 phó hiệu trưởng phụ trách chỉ đạo việc triển khai tổ chức các hoạt động giáo dục địa phương.

Khai thác hiệu quả nguồn tư liệu từ các trang thông tin điện tử của Thành phố, các quận huyện, Bảo tàng Hồ Chí Minh chi nhánh Khu V, Bảo tàng Đà Nẵng, Nhà trưng bày Hoàng Sa..., sách Lịch sử địa phương chương trình 2006 và các tài liệu bộ môn phù hợp với các chuyên đề.

Tổ chức thường xuyên các buổi sinh hoạt để trao

đổi chuyên môn, xây dựng kế hoạch tổ chức hoạt động giáo dục địa phương. Các hoạt động giáo dục địa phương được Lãnh đạo nhà trường quan tâm chỉ đạo ở mỗi chuyên đề; được cấp kinh phí tổ chức theo từng tổ chuyên môn phụ trách.

2.3.2. Giáo dục VH TT địa phương thông qua thúc đẩy VH đọc. Quan tâm đầu tư phát triển thư viện nhà trường.

Trong mỗi thư viện nhà trường cần có những đầu sách như: nghiên cứu lịch sử Xứ Quảng, Địa chí Quảng Nam - Đà Nẵng, Đất Quảng trong nghiên cứu, Lịch sử Đảng bộ thành phố Đà Nẵng,... Các nội dung lịch sử hiện nay cũng được thể hiện bằng nhiều hình thức sinh động khác như: bảng tranh, bảng video - phim ngắn, podcast..., vì vậy, cán bộ thư viện nhà trường cũng cần có những sự cập nhật, nghiên cứu và đề xuất cho nhà trường bổ sung sách thường xuyên, đáp ứng yêu cầu của bạn đọc.

Đồng thời, nhà trường cần chú trọng việc phát triển VH đọc, quan tâm đầu tư phát triển thư viện để HS hình thành thói quen đọc sách và tạo môi trường để HS đọc sách hiệu quả. Dành thời lượng ít nhất 01 lần/ tháng để giới thiệu các sách về lịch sử, địa lí, con người và VH TT địa phương. Xây dựng tủ sách mở gồm các sách về lịch sử, địa lí, con người và VH TT của địa phương. Tủ sách mở cần được đặt ở nơi phù hợp, có không gian đọc để HS sử dụng.

Chuyển đổi số mạnh mẽ để đưa VH đọc đến gần với HS, thúc đẩy VH đọc. Tóm tắt nội dung sách và giới thiệu qua nhiều kênh khác nhau, trong đó có thể thiết kế các video, infographic giới thiệu về sách và truyền thông trên Mạng xã hội. Chỉ có như vậy, HS mới từ nhu cầu tiến tới chủ động và tích cực đọc sách, tìm hiểu kiến thức trong sách.

2.3.3. Phân cấp tổ chức và đa dạng hóa các hoạt động tìm hiểu về VH TT địa phương thông qua trải nghiệm, hoạt động của Đoàn TNCS Hồ Chí Minh và ngoài giờ lên lớp.

Mỗi trường THPT có hơn 1000 HS, các hoạt động giáo dục, đoàn thể cần được tính toán về quy mô tổ chức để vừa đảm bảo về chất lượng, vừa phù hợp với những đối tượng HS khác nhau. Nhà trường linh hoạt giữa các hoạt động quy mô toàn trường, các câu lạc bộ, đội, nhóm hay các chi đoàn/lớp để HS có cơ hội tiếp cận thông tin ở nhiều mức độ khác nhau. Phân cấp tổ chức đến từng chi đoàn để HS có cơ hội trải nghiệm nhiều và đầy đủ hơn cụ thể như:

(1). Khuyến khích các chi đoàn/lớp tổ chức hoạt động cấp chi đoàn về thăm, tìm hiểu chăm sóc các địa chỉ đỏ, di tích lịch sử, các hoạt động thiện nguyện vì

môi trường và cộng đồng.

(2). Tiếp tục đầu tư nâng cao chất lượng tổ chức các hoạt động giáo dục VH TT cấp trường. Bồi dưỡng đội ngũ cán bộ đoàn, cán bộ lớp, cộng tác viên làm nhân tố nêu gương trong việc học tập, tìm hiểu và giữ gìn những giá trị tốt đẹp của VH TT.

2.3.4: Tạo môi trường, động lực để HS thể hiện các nét đẹp VH TT địa phương ra môi trường học đường và xã hội. Từ đó, đưa tìm hiểu, giữ gìn các giá trị VH TT tốt đẹp của địa phương thành nhu cầu tự thân của mỗi HS.

Song hành cùng các hoạt động tìm hiểu, trải nghiệm về VH TT địa phương là quan tâm tạo môi trường, động lực để HS thể hiện các nét đẹp VH TT ra môi trường học đường và xã hội.

Ngoài các đợt vận động của nhà trường, Đoàn trường, khuyến khích các cá nhân, tập thể trong nhà trường tổ chức hoặc phối hợp tổ chức các hoạt động thiện nguyện, chăm lo các đối tượng chính sách, đối tượng yếu thế, phát huy giá trị truyền thống “uống nước nhớ nguồn”, “lá lành đùm lá rách”. Kịp thời có chính sách hỗ trợ về pháp lý, vật lực để các tập thể, cá nhân là HS nhà trường tổ chức hiệu quả hơn các hoạt động kể trên.

Thành lập và khuyến khích thành lập các câu lạc bộ về hoạt động tình nguyện và công tác xã hội thông qua việc xây dựng quy chế tạo điều kiện và phân công chi đoàn GV hỗ trợ HS. Duy trì hiệu quả các hoạt động của câu lạc bộ Hoa phượng đỏ trong nhà trường.

Hơn hết là việc ghi nhận và lan tỏa các hành động đẹp, có ý nghĩa, phát huy tốt VH TT của dân tộc. Duy trì VH đón nhận và tán thưởng các hành động đẹp trong trường học. Xây dựng và duy trì chuyên mục “Tin tốt, câu chuyện đẹp” trên trang Fanpage của Đoàn trường để lan tỏa các cá nhân, tập thể có hành động đẹp, phát huy giá trị VH TT của địa phương, dân tộc.

2.4. Đề xuất các điều kiện cần thiết để áp dụng biện pháp

Để triển khai hiệu quả sáng kiến các trường THPT cần phải thực hiện tốt các vấn đề sau:

- Cần có chế độ chính sách đãi ngộ GV tốt hơn nữa, đặc biệt là những GV tham gia công tác giảng dạy nội dung giáo dục địa phương, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp và công tác Đoàn. Nhà trường cần xã hội hóa giáo dục phát huy các mạnh thường quân đóng góp kinh phí nhằm chăm lo cho cán bộ, GV, công nhân viên tốt hơn nữa để họ an tâm công tác, đầu tư hơn nữa trí tuệ vào công việc nâng cao hiệu quả.

- Đầu tư xây dựng cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học ngang tầm yêu cầu đòi hỏi của xã hội đối với giáo dục. Tạo điều kiện để HS, các CLB được sử dụng các trang thiết bị phục vụ cho sinh hoạt và hoạt động.

- Tiếp tục quan tâm đến tổ chức Đoàn, đội ngũ cán bộ Đoàn TNCS Hồ Chí Minh để tạo môi trường rèn luyện, trau dồi về nhận thức thông qua các hoạt động phong trào, từ đó tăng cường phát triển Đảng viên trong HS, làm nòng cốt cho công tác giáo dục VH TT. Các hoạt động của Đoàn TNCS Hồ Chí Minh cần được tổ chức thực chất, rộng khắp đến các mặt học tập, rèn luyện của đoàn viên, HS, khẳng định vai trò là cánh tay đắc lực của Đảng Cộng sản Việt Nam.

3. Kết luận

Việc đổi mới công tác giáo dục VH TT địa phương trong các trường trung học phổ thông là vô cùng cần thiết để đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018 và thích ứng với sự phát triển nhanh chóng của thời đại số. Các biện pháp quản lý được đề xuất, bao gồm việc triển khai hiệu quả môn Giáo dục địa phương, thúc đẩy VH đọc, và tổ chức các hoạt động trải nghiệm về VH TT, đã mang lại những kết quả tích cực ban đầu. Cụ thể, HS đã nâng cao nhận thức và thái độ đối với VH TT, có sự cải thiện rõ rệt về kết quả học tập và hạnh kiểm, đồng thời nhà trường cũng tăng cường được uy tín trong cộng đồng. Tuy nhiên, để duy trì và phát huy những thành quả này, tài liệu nhấn mạnh sự cần thiết của việc đầu tư vào cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học, chế độ đãi ngộ cho GV, và sự tham gia tích cực của các tổ chức đoàn thể trong việc tạo môi trường học tập và rèn luyện cho HS. Nhà trường cần tiếp tục thúc đẩy các hoạt động giáo dục VH TT một cách thực chất và toàn diện, góp phần bảo tồn và phát huy các giá trị VH tốt đẹp của địa phương và dân tộc./

Tài liệu tham khảo

[1]. Nguyễn Minh Hùng, Mai Tấn Linh (đồng chủ biên), *Tài liệu Giáo dục địa phương Đà Nẵng thành phố Đà Nẵng lớp 10*.

[2]. Nguyễn Minh Hùng, Mai Tấn Linh (đồng chủ biên), *Tài liệu Giáo dục địa phương Đà Nẵng thành phố Đà Nẵng lớp 11*.

3. Trường THPT Hoàng Hoa Thám, *Báo cáo tổng kết kết năm học 2022 - 2023 và 2023 - 2024*, Đà Nẵng.

4. Trường THPT Nguyễn Văn Thoại, *Báo cáo tổng kết kết năm học 2022 - 2023 và 2023 - 2024*, Đà Nẵng.

5. Bùi Thanh Truyền (2020, chủ biên), *Giáo dục VH TT cho HS Trung học phổ thông*, NXB Đại học Sư phạm TP Hồ Chí Minh.